

ПОДАТКИ У СИСТЕМІ ІНСТРУМЕНТІВ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ

Т.В. Волковець, аспірант

Сумський державний університет

У статті проаналізовано роль податків у державному регулюванні процесів природокористування, з'ясовано їх основні риси. Визначено стримуючі фактори впровадження екологічних податків та розроблено пропозиції з їх нейтралізації.

До числа найважливіших сфер державного управління відноситься управління природокористуванням. Регулювання даної сфери ускладнене тим, що природокористування знаходиться на межі економіки та екології, що формує необхідність врахування не тільки економічних законів, а й можливих екологічних наслідків. Тому в практиці управління процесами природокористування державні органи влади користуються великою кількістю інструментів, що забезпечує багатоваріантність управлінських рішень та ширші можливості досягнення бажаних результатів.

Результати аналізу підходів вчених [1, 2, 3, 4, 5] до виділення інструментів управління природокористуванням дозволили об'єднати їх у чотири групи:

- інструменти адміністративного механізму;
- інструменти економічного механізму;
- інструменти ринкового механізму;
- інструменти організаційного механізму.

Одним з інструментів економічного механізму управління природокористуванням є податки. Податки, мито та платежі забезпечують фінансову базу для застосування інших інструментів економічного механізму.

Порядок нарахування податків, можливість варіації їх ставок та диференціації платників податків надають можливість урахування одразу багатьох факторів при регулюванні процесів природокористування. Така гнучкість податків забезпечує їх застосування у різноманітних сферах, що пояснює популярність цього інструменту управління природокористуванням у багатьох країнах.

За результатами аналізу варіантів визначень податку виокремлено наступні риси, характерні податкам, незалежно від їх виду:

- обов'язковість;

- безвідплатність;
- індивідуальність;
- регулярність стягнення;
- чітка визначеність порядку та термінів стягнення;
- супроводжуються переходом права власності;
- використовуються як засіб забезпечення виконання державою її функцій;
- встановлюються виключно державою на підставі законодавчих актів;
- сплачується юридичними та фізичними особами.

Відсутність цільового призначення податків та зарахування податкових надходжень до бюджету не включено до числа характерних рис, оскільки з'ясовано, що все ж існують випадки, коли законодавством передбачено цільове спрямування податкових надходжень, що може супроводжуватися їх зарахуванням до цільових (позабюджетних) фондів.

Серед численних видів податків особливе значення для державного управління природокористуванням мають екологічні податки. Екологічні податки переважно використовуються для досягнення таких основних цілей, як покриття витрат на природоохоронні та екологічні заходи, стимулювання екологічної поведінки та раціонального використання природних ресурсів та з ціллю підвищення доходів бюджету.

Попри численні переваги застосування екологічних податків для регулювання процесів природокористування, деякі країни не поспішають з їх впровадженням. Стримуючим фактором впровадження екологічних податків є складні соціально-економічні питання, що з ними пов'язані: обмеження конкурентоспроможності країни та збільшення податкового тягара. Дослідники у сфері податків стверджують, що країни, в яких діють екологічні податки, втрачають цінні конкурентні переваги порівняно з країнами, в яких екологічні податки не запроваджено. Але разом з тим екологічні податки стимулюють введення інновацій у виробничий процес, які є джерелом численних конкурентних переваг: підвищення раціональності використання ресурсів, скорочення часу проходження виробничого циклу, зменшення відсотку браку тощо. Таким чином втрата цінних конкурентних переваг компенсується можливістю отримання інших конкурентних переваг.

Суспільство сприймає екологічні податки в якості чергового фіскального платежу. Негативне соціальне сприйняття можна змінити за допомогою таких заходів:

- спрямування надходжень від конкретного виду екологічного податку на вирішення певної екологічної проблеми;
- розробка таких умов екологічного оподаткування, які б відображали чітку залежність обсягів податкових стягнень від обсягів негативного впливу на довкілля;

- надання таких податкових пільг, які б корегували вплив екологічних податків в залежності від рівня платоспроможності платників.

Отже, реалізація широкого спектру можливостей податків у сфері управління природокористуванням залежить у тому числі від впровадження зважених умов оподаткування.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Барський Ю.М. Провідний досвід використання фінансових інструментів для забезпечення соціально-економічного розвитку регіону [Електронний ресурс] / Ю.М. Барський. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/en_etei/2011_8/1.pdf
2. Калініченко Т.Б. До питання формування організаційно-економічного механізму управління природокористуванням // http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/kgm_econ/2009_89/staty/163-168.pdf
3. Паламарчук В.О., Коренюк П.І. Економіка природокористування. – Запоріжжя: Дике Поле, 2003. – 408 с.
4. Рижова К.І. Економічні механізми реалізації державної екологічної політики // http://www.nbu.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vnugp/ekon/2010_2/v50e28.pdf
5. Школьник І.О. Фінансові аспекти екологічної політики: податкова та неподаткова складові // http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vchnu/Ekon/2009_2/zmist.files/37.pdf